

Kilpailukiellot Pohjoismaissa

Katsaus kilpailukieltosäätelyyn Norjassa, Tanskassa,
Ruotsissa ja Suomessa

Vesa Vuorenkoski

16.12.2019

Kilpailukieltosopimukset Norjassa

Norja: kilpailukieltosääntelyn yleispiirteet

- Säännökset otettu osaksi työelämälainsäädäntöä
  - Uusi pääluku 14, jossa luvut A-1 - A-4 (arbeidsmiljøloven)
  - Voimaantulo 1.1.2016
- Sääntelyn kohteena:
  - Yritysten väliset rekrytointikieltosopimukset (Rekrutteringsklausuler)
    - Kiellettyjä, paitsi liiketoimintakauppojen yhteydessä.
  - Kilpailukieltosopimukset (Konkurransesklausuler)
    - Sallittuja reunaehtojen täytyessä, jäljempänä enemmän.
  - Asiakkaiden houkuttelukieltosopimukset (Kundeklausuler)
    - Sallittu, työntekijän omat asiakkaat ed. 12 kk.
    - Ei kompensatiota

Norja: yleiset kriteerit kilpailukielloille

- Kilpailukieltosopimus on tehty kirjallisesti
- Vain siinä laajuudessa kuin työnantajalla on erityistarve suojautua kilpailua vastaan silloin kun ehtoa sovelletaan. Tätä arvioitaessa voidaan huomioida mm.:
  - työntekijän tietoisuus liikesalaisuuksista ja know-howsta,
  - työntekijän asema ja
  - työsuhteen kesto.
- Kilpailukielto on enintään 12 kk mittainen
- Työntekijä saa laissa määritellyn suuruisen kompensaaation kilpailukieltoajalta
- Työntekijä saa kirjallisesti tiedon työnantajalta kilpailukiellon voimassaolosta seuraavissa tilanteissa (muutoin sopimus raukeaa):
  - työntekijän pyynnöstä (4 viikkoa)
  - työntekijän irtisanoutuessa (4 viikkoa irtisanomisen jälkeen)
  - työnantajan purkaessa työsopimus (samaa aikaan)
  - työnantajan irtisanoessa (yksi viikko irtisanomisen jälkeen)

Norja: kompensaaion sisältö

- Korvaus on 100 prosenttia
  - enintään n. 5 900 euron (60 053,66 NOK) kk-palkan osaan asti.
  - lasketaan edellisen 12 kk keskimääräisistä ansioista NOK 720 644 vuosiansioon asti. Tähän lasketaan palkka, komissiot, bonukset, ylityöt ja muut edut.
- Korvaus on 70 prosenttia
  - n. 5 900 euron yli menevästä kk-palkan osuudesta
  - lasketaan kuten edellä 12 kk keskimääräisistä ansioista.
  - yli 8 929,90 euron kk-palkan menevästä osuudesta ei korvausvelvollisuutta (NOK 1 090 816 vuosiansio).
- Työnantaja ja työntekijä eivät voi sopia lain mukaista alemmasta korvauksesta.
- Euromääräiset luvut on sidottu Norjassa indeksiin (Grunnbeløp).
- Palkattomat vapaat laskenta-ajalta alentavat korvausta.
- Mikäli työntekijä saa sidonnaisuusaikana muuta tuloa, voi vanha työnantaja vähentää korvauksesta enintään puolet ansaitusta muusta tulosta.
- *Huom! Norjassa ei siis ole minimikorvausta, vaan maksimivähennys korvauksesta muun tulon perusteella. AML § 14 A-3 (2)*
- Vanhalla työnantajalla on tiedonsaantioikeus muista ansioista.

Norja: kilpailukieltöjen käytäntö

- Korvaus on maksettava sidonnaisuusajalta riippumatta työstä, johon työntekijä ryhtyy sidonnaisuusajan jälkeen.
- Uuden työsopimuksen tekeminen kilpailijan kanssa työsuhteen aikana tai sidonnaisuusaikana on mahdollista, kunhan aloitusaika on kilpailukiellon sidonnaisuusajan jälkeen.
- Kilpailukiellon sidonnaisuusaika alkaa irtisanomisajan jälkeen.
- Korvauksen maksu tapahtuu kuukausittain kuin työntekijä olisi edelleen työsuhteessa.
- Korvauksen vaikutusta työttömyysturvan maksamiseen ei ole säännelty.
- Yrittäjiksi ryhtyvien osalta ei ole erikseen säännöstä, vaan kieltö koskee kaikkea työtä, oli se tehty missä muodossa hyvänsä.
- Kilpailukieltö määräaikaisilla ja osa-aikaisilla työntekijöillä
  - Eroa ei ole tehty sen välillä onko toistaiseksi voimassaoleva vai määräaikainen työsuhde, tai onko kokoaikainen vai osa-aikainen.
  - Alle 6 kk työsuhteissa ei kuitenkaan yleensä pitäisi käyttää. ("arbeidsgiver bør være svært tilbakeholden med å gjøre konkurranseklausuler gjeldende")

Norja: sopimussakko ja irtisanominen

- Sopimuksen rikkominen työntekijän puolelta
  - Sopimussakosta ei ole säädetty laissa
  - Työntekijällä on ensisijaisesti vahingonkorvausvastuu
  - Työnantaja voi myös nostaa kanteen korvauksen takaisin perimiseksi.
  - Mikäli sopimukseen on kirjattu sakko sen rikkomisen varalta, käsitellään sitä normaalien sopimusoikeudellisten säännösten nojalla (Avtaleloven § 36).
  - Työnantaja voi myös hakea turvaamistoimena kieltoa työn tekemiseen kilpailijalla.
- Työnantajalla on oikeus irtisanoa yksipuolisesti, mutta
  - mikäli työntekijä on pyytänyt työnantajalta kilpailukiellon sitovuuslausuntoa, on lausunto työnantajaa sitova 3 kk ajan.
  - Työnantajan yksipuolinen irtisanomisoikeus on johtanut joillakin aloilla kilpailukieltojen käytön lisääntymiseen.
  - Käytännön ongelmana on, että työnantajat eivät aina noudata lausunnonantovelvollisuutta, erityisesti kun työntekijä irtisanoutuu.

Kilpailukieltosopimukset Tanskassa

Tanska: kilpailukieltosääntelyn yleispiirteet **Akava Works**

- Uusi laki säädetty 2015, voimaan 2016 alussa
  - Lov 2015-12-15 nr. 1565 om ansættelsesklausuler
- Sääntelyn kohteena:
  - Yritysten väliset rekrytointikieltosopimukset (Jobklausuler)
    - Kiellettyjä, paitsi liiketoimintakauppojen yhteydessä.
  - Kilpailukieltosopimukset (Konkurrenceklausuler)
    - Sallittuja reunaehtojen täytyessä, jäljempänä enemmän.
  - Asiakkaiden houkuttelukieltosopimukset (Kundeklausuler)
    - Sallittu, työntekijän omat asiakkaat ed. 12 kk.
    - Sama kompensatio kuin kilpailukielloissa
  - Yhdistelmäsoimukset (Kombinerede ansættelsesklausuler)
    - Sopimustyyppi, jossa työntekijällä sekä kilpailukieltosopimus, että asiakkaiden houkuttelukieltosopimus. Sallittu, mutta voi olla voimassa vain 6 kk.

Tanska: yleiset kriteerit kilpailukielloille

- Työntekijän erityisasema
- Työntekijä saa kirjalliset perusteet perusteista miksi kilpailukiello tarvitaan
- Työntekijä on ollut vähintään 6 kk työsuhteessa
- Työntekijä saa laissa määritellyn määrän kompensatiota kilpailukielloajalta
- Kilpailukiello on enintään 12 kk mittainen
- Työntekijä saa kirjallisesti tiedon edellä kuvatuista ehdoista.

Tanska: kompensaaion sisältö

- Enintään 6 kuukauden kilpailukielto
  - korvausvelvollisuus on vähintään 40 prosenttia irtisanomisajan palkasta.
  - Mikäli työntekijä saa muuta soveltuvaa työtä, saa hän kolmannelta kuukaudesta alkaen kuuteen kuukauteen asti vähintään 16 prosenttia korvauksesta.
- Enintään 12 kuukauden kilpailukielto
  - korvausvelvollisuus on vähintään 60 prosenttia irtisanomisajan palkasta.
  - Mikäli työntekijä saa muuta soveltuvaa työtä, saa hän kolmannelta kuukaudesta alkaen 12 kuukauteen asti vähintään 24 prosenttia korvauksesta.
- Molemmissa tapauksissa ensimmäiset kaksi kuukautta on maksettava könttäsummana työsuhteen päättyessä.
- Työnantaja ja työntekijä eivät voi sopia lain mukaista alemmasta korvauksesta. Jos sovittu huonommaksi, on koko sopimus mitätön.
- Palkattomat vapaat laskenta-ajalta eivät alenna korvausta.
- Loss limitation obligation: Mikäli ei ota muuta soveltuvaa työtä vastaan, menettää kompensaaion kolmannelta kuukaudesta eteenpäin. Käsite "ande passende arbejde" on käytössä muuallakin lainsäädännössä, erit. työttömyysturvassa.

Tanska: kilpailukiellojen käytäntö

- Uuden työsopimuksen tekeminen kilpailevan työnantajan kanssa työsuhteen aikana tai sidonnaisuusaikana on mahdollista, kunhan aloitusaika on kilpailukiellon sidonnaisuusajan jälkeen.
- Kilpailukiellon sidonnaisuusaika alkaa irtisanomisajan jälkeen.
- Korvauksen maksu tapahtuu kahden ensimmäisen kuukauden osalta könttäsummana työsuhteen päättyessä ja sen jälkeen kuukausittain.
- Korvaus ei vaikuta työttömyysturvan maksamiseen.
- Yrittäjiksi ryhtyvien osalta ei ole erikseen säännöstä, mutta oikeuskäytännön mukaan yrittäjäksi ryhtyvä saa 24 prosentin korvauksen.
- Kilpailukielto määräaikaisilla ja osa-aikaisilla työntekijöillä
  - Eroa ei ole tehty sen välillä onko toistaiseksi voimassa oleva vai määräaikainen työsuhde, tai onko kokoaikainen vai osa-aikainen.
  - Mahdollinen kunhan työsopimus on yli 6 kk pituinen.

Tanska: sopimussakko ja irtisanominen

- Voi olla sopimus sakosta, joka on prosenttiosuus palkasta.
  - Arvioidaan normaalien kohtuullisuussäännösten mukaan.
- Työnantajalla on oikeus irtisanoa yksipuolisesti, mutta
  - Irtisanottaessa kilpailukiellon sidonnaisuusajalla on maksettava kuluva kuukausi ja sen lisäksi yksi lisäkuukausi.
  - Irtisanottaessa työsuhteen aikana on maksettava könttäsomma (2 kk).

Kilpailukieltosopimukset Ruotsissa

Ruotsi: kilpailukieltosääntelyn yleispiirteet

- Avtalslagen (38 §): Yleinen säännös, jonka mukaan kilpailukielto ei ole sitova, mikäli se ulottuu pidemmälle kuin mikä olisi kohtuullista.
- Lisäksi yksityisellä sektorilla sovelletaan yleistä kilpailukieltosopimusten käyttöä koskevaa työehtosopimusta (Svenskt Näringsliv / PTK), joka on alunperin tehty v. 1969.
- Uusittu työehtosopimus 2015, voimaan 2016 alussa
  - Avtal om användning av konkurrensklausuler i anställningsavtal
- Sopimuksen sääntelyn kohteena:
  - Kilpailukieltosopimukset (Konkurrensseklausuler)
    - Sallittuja reunaehtojen täytyessä, jäljempänä enemmän.
    - Tarkastelun kohteena tässä on niiden työntekijöiden tilanne, joihin sovelletaan em. Svenskt Näringslivin ja PTK:n välistä työehtosopimusta.

Ruotsi: yleiset kriteerit kilpailukielloille

- Työnantajalla on liikesalaisuuksia, joihin työntekijällä on pääsy ja tarvittava osaaminen niiden hyödyntämiseen.
- Intressien arviointi: huomioon otetaan työnantajan toiminta-alue ja toimiala, työntekijän tehtävät, koulutus ja kokemus, vastuualue, asema ja muut seikat.
- Kohtuullisuusvaatimus
- Kilpailukielto ei saa olla pidempi kuin 9 kk, mikäli kilpailulta suojaaminen ei edellytä erityisestä syystä pidempää aikaa. Muutoin voi olla enintään 18 kk.
- Työntekijä saa kompensatiota kilpailukielloajalta.

Ruotsi: kompensaaion sisältö

- Työnantajan on maksettava kilpailukiellon sidonnaisuusajalta työntekijälle korvausta, mikäli työntekijä on kilpailukiellon vuoksi estynyt ottamaan vastaan työtä vastaan tai saa aiempaa matalampaa ansiota.
  - Olennaista korvausvelvollisuuden kannalta on sillä, onko olemassa yhteys kilpailukiellon ja työsuhteen päättymisen jälkeisen matalamman ansiotason välillä.
  - Todistustaakka yhteyden puuttumisesta on työnantajalla.
- Työnantajan on kompensoitava työntekijälle aiemman palkan ja kilpailukieltoajan alhaisemman ansion erotus.
  - Työnantajan vastuu on rajoitettu kuitenkin enintään 60 prosenttiin aiemmasta kuukausiansioista.
  - Esimerkiksi jos työntekijä ansaitsee uudessa työssä 50 prosenttia siitä, mitä ansaitsi aiemmin, on työnantajan korvattava 50 prosenttia.

Ruotsi: kilpailukieltojen käytäntö

- Uuden työsopimuksen tekeminen kilpailevan työnantajan kanssa työsuhteen aikana tai sidonnaisuusaikana on mahdollista, kunhan aloitusaika on kilpailukiellon sidonnaisuusajan jälkeen.
- Kilpailukiellon sidonnaisuusaika alkaa irtisanomisajan jälkeen.
- Korvauksen maksu tapahtuu työsuhteen päättymisen jälkeen kuukausittain.
- Korvauksen vaikutuksesta työttömyysturvan maksamiseen ei ole säännelty.
- Yrittäjiksi ryhtyvien osalta on sovittu samanlaisesta kohtelusta.
- Kilpailukielto määräaikaisilla ja osa-aikaisilla työntekijöillä
  - Kilpailukieltoa ei yleensä voi tehdä työntekijän kanssa, jolla on määräaikainen työsopimus.
  - Osa-aikaisilla työntekijöillä voi olla kilpailukieltosopimus.
- Kilpailukieltoja koskevat riidat voidaan ratkaista ensimmäisessä vaiheessa omassa riidanratkaisuelimessä (Skiljenämnden i uppfinnar- och konkurrensklaustrvister).

Ruotsi: sopimussakko ja irtisanominen

- Sopimussakkoa ei ole, vaan normeerattu vahingonkorvaus, jonka on oltava suhteessa työntekijän palkkaan ja voi olla enintään 6 kk palkkaa vastaava. Vahingonkorvaus voi tulla maksettavaksi vain kerran, vaikka kilpailukiellon rikkominen jatkuisi. Jatkuvien rikkomusten osalta vahingonkorvauksen määrästä päättää välimiespaneeli (skiljenämnden). Korvausta voidaan alentaa.
- Työnantaja voi yksipuolisesti irtisanoa kilpailukieltosopimuksen.
  - Mikäli työntekijä ilmoittaa aikomuksesta erota palveluksesta voidaan osapuolten välillä käydä keskustelua sopimuksen soveltamisesta. Työnantajalla on tämän jälkeen työntekijän pyynnöstä kaksi viikkoa aikaa antaa sitova lausunto aikeesta vedota sopimukseen.
  - Mikäli työntekijä ilmoittaa työsopimuksen irtisanomisesta ilman edellä mainittua menettelyä, mutta osoittaa että on noudattanut kilpailukieltosopimusta, on työnantaja velvollinen maksamaan korvauksen.

Kilpailukieltosopimukset Suomessa

Suomi: Kilpailukieltosääntelyn yleispiirteet **Akava Works**

- Laki säädetty v. 2000, voimaan v. 2001 alussa
  - Työsopimuslain 3 luvun 5 §
- Sääntelyn kohteena:
  - Kilpailukieltosopimukset
    - Sallittuja reunaehtojen täytyessä, jäljempänä enemmän.

Suomi: yleiset kriteerit kilpailukielloille

- Työnantajan kilpailunrajoitustarve
- Erityisen painava syy, joka liittyy työnantajan toimintaan tai työsuhteeseen.

Suomi: kompensaaion sisältö

- Yli 6 kk, mutta enintään 12 kuukauden kilpailukiello
- Silloin kun työntekijä saa kohtuullisen korvauksen sidonnaisuusajalta
- Korvauksesta sovittava, eli korvaus ei tule lain nojalla
- Korvaus voi olla työntekijän kuukausipalkan osana

Suomi: kilpailukieltöjen käytäntö

- Uuden työsopimuksen tekeminen kilpailevan työnantajan kanssa työsuhteen aikana tai sidonnaisuusaikana ei ole mahdollista, vaikka aloitusajankohta olisi sidonnaisuusajan jälkeen.
- Kilpailukiellon sidonnaisuusaika alkaa irtisanomisajan jälkeen.
- Korvausta ei käytännössä koskaan makseta muille kuin ylimmälle johdolle. Korvaus katsotaan yleisesti sisältyvän palkkaan.

Suomi: sopimussakko ja irtisanominen

- Voi olla sopimus sakosta, joka saa olla enintään 6 kk palkkaa vastaava.
- Irtisanomismahdollisuudesta ei ole säädetty.

Lähteet

Selvitys on toteutettu haastattelamalla palkansaajajärjestöjen asiantuntijoita Akademikerne (Norja), Djöf (Tanska) ja Civilekonomerna (Ruotsi) –järjestöistä.

Muut lähteet - Norja:

<https://www.regjeringen.no/no/tema/arbeidsliv/arbeidsmiljo-og-sikkerhet/innsikt/arbeidsmiljolovent/konkurransesklausuler/id2468458/>

<https://arbeidsmiljolovent.com>

<https://www.regjeringen.no/no/tema/pensjon-trygd-og-sosiale-tjenester/innsikt/trygd/regulering-av-folketrygdens-grunnbelop-og-pensjoner/id2008616/>

Muut lähteet - Tanska:

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=176313>

Muut lähteet - Ruotsi:

<https://www.ptk.se/SysSiteAssets/forhandling-och-avtal/avtal/konkurrensklausuler-svn-ptk-2015.pdf>

<https://civilekonomerna.se/anstallning-lon-anstallningsavtal/konkurrensregler>

Muut lähteet - Suomi:

<https://akavaworks.fi/julkaisut/kilpailukieltosopimuksen-periaatteellinen-tarkastelu-ajatuksia-saantelyn-kehittamisen-pohjaksi/>

<https://akavaworks.fi/julkaisut/artikkelit/kilpailukiello-ja-salassapitoehtojen-ongelmat-ja-ratkaisumallit/>

Tästä katsauksesta

- Tämä katsaus on tehty käytettävissä olevien julkisten verkkoaineistojen ja asiantuntijoiden haastattelujen pohjalta.
- Eri maiden lainsäädännön vertailu ei ole yksiselitteistä, muun muassa siksi, että oikeusjärjestelmät ovat keskenään erilaisia ja yksittäiset säännökset saavat eri oikeusjärjestelmissä erilaisen sisällön. Kilpailukiellolla oikeudellisena käsitteenä on kuitenkin kansainvälisessä vertailussa varsin yhtenäinen sisältö.